С. О. Роєнко

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА «СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Підготовка висококваліфікованих фахівців є першочерговим завданням закладів вищої освіти. Проте важливо не лише забезпечити здобувачів вищої освіти теоретичними знаннями та практичними та навичками, а й сформувати в них вміння спілкуватися. Адже успіх фахівця, який працює у сфері «людина – людина», значною мірою залежить від його комунікативного потенціалу, що визначає «об'єктивні і суб'єктивні можливості здійснення зв'язків і взаємодії, обміну інформацією; співпереживання, взаєморозуміння, сприймання, відтворення, вплив на індивіда, групу тощо» [1, с. 193].

Комунікативний потенціал складається з:

− комунікативних якостей, які характеризують здатність до спілкування;

− комунікативних здібностей (здібностей до володіння ініціативою у спілкуванні, здатності емоційно відгукуватися на стан партнерів по спілкуванню, до самостимуляції і взаємної стимуляції у спілкуванні);

− комунікативної компетентності, що передбачає «досвідчене володіння мовою (мовами) на вербальному та невербальному рівнях, здатність соціально прийнятно спілкуватися, що передбачає дотримання певних морально-етичних норм, врахування психологічних особливостей співрозмовника» [1, с. 196].

Вміння здійснювати міжособистісну взаємодію з колегами, клієнтами та їх оточенням, створювати позитивний клімат є важливими для майбутніх соціальних працівників. Тому на етапі формування студента як майбутнього соціального працівника важливо не лише подати теоретичні знання, а й навчити спілкуватися з різними верствами населення.

Підготовка майбутніх соціальних працівників здійснюється відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, яка розроблена із дотриманням вимог Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 23 «Соціальна робота» за спеціальністю 232 «Соціальне забезпечення». Стандарт затверджено і

введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 734. [2].

Освітньо-професійною програмою передбачено вивчення обов'язкових дисциплін, які входять до циклу загальної та професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Протягом навчання здобувачі вищої освіти також можуть опанувати предмети, що входять до дисциплін вільного вибору студента, обсяг яких відповідно до вимог Стандарту становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів. Студент має можливість відповідно до власних зацікавлень обрати перший чи другий блок предметів, які бажає засвоїти протягом навчання за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Аналіз навчальних планів галузі знань 23 Соціальна робота, спеціальності 232 Соціальне забезпечення Уманського державного педагогічного університеті імені Павла Тичини засвідчує, що серед дисциплін, що пропонуються студентам для вільного вибору, передбачено вивчення дисципліни «Соціально-психологічні аспекти спілкування в професійній діяльності». Для осіб, які вступили на базі ступеня «молодший бакалавр» (освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»), загальний осяг годин складає 90, що становить 3 кредити ЄКТС. На лекції відводиться 22 години, 26 – на семінарські заняття та 42 години на самостійну роботу та виконання індивідуального навчально-дослідного завдання. Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є залік.

Метою курсу є ознайомити здобувачів вищої освіти з основними закономірностями процесу спілкування, соціально-психологічними характеристиками спілкування та міжособистісних взаємовідносин, факторами успішної комунікації, основними законами соціальної перцепції, особливостями інтеракцій та з ефективними прийомами спілкування соціального працівника з різними категоріями клієнтів.

Теоретичний матеріал курсу об'єднано у два змістові модулі:

– спілкування як соціально-психологічний феномен;
– конструктивна сторона спілкування.

У межах вивчення першого модуля розглядаються такі теми:

1. Соціально-психологічна специфіка міжособистісного спілкування.
2. Спілкування як важлива складова професійної діяльності соціального працівника.
3. Бар'єри та труднощі спілкування.
4. Засоби спілкування.
5. Механізми взаємовпливу на людей.

Питання, що розглядаються під час вивчення першого модуля, покликані забезпечити студентів теоретичними знаннями з основ спілкування. У межах вивчення тем першого модуля студенти знайомляться із складовими спілкування, його функціями та видами, вчаться інтерпретувати паралінгвістичні засоби спілкування, визначати бар'єри спілкування та шукати шляхи їх подолання тощо. Особлива увага приділяється вивченню комунікативного, інтерактивного та перцептивного аспектів спілкуванн.

Знання, що здобули студенти під час опрацювання першого модуля стають підґрунтям для опанування другого, який передбачає засвоєння таких тем:

1. Культура міжособистісних стосунків у професійній сфері соціального працівника.
2. Ділове спілкування.
3. Соціально-психологічні особливості спілкування в організації.
4. Вимоги до професійного спілкування у соціальній роботі.
5. Психологічні особливості ведення дискусій і публічних виступів.
6. Конфліктна взаємодія.

Знання матеріалу другого модуля сприятимуть налагодженню взаємовідносин між соціальним працівником та колегами, клієнтами через вміння впливати на емоційну, інтелектуальну, мотиваційну сферу співбесідника.

Рівень засвоєння теоретичного матеріалу здобувачі вищої освіти демонструють на семінарських заняттях. З метою формування комунікативної компетентності майбутніх соціальних працівників на семінарських заняттях широко використовуються тренінги, рольові ігри, розглядаються соціальні ситуації, що можуть виникнути в професійній діяльності, та спільно пропонуються шляхи вирішення проблем.

Для діагностики рівня підготовки студентів використовується фронтальне та індивідуальне усне опитування, розв'язування ситуаційних задач, модульне та підсумкове тестування.

Важливим етапом є підготовка та захист індивідуального навчально-дослідного завдання.

Навчальна дисципліна «Соціально-психологічні аспекти спілкування в професійній діяльності» є важливим компонентом професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, оскільки формує у студентів комунікативну компетентність, яка сприятиме

налагодженню конструктивної міжособистісної взаємодії з колегами, клієнтами та їх оточенням.

Список використаних джерел:

1. Вступ до соціальної роботи : навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. – К. : Академвидав, 2005. – 304 с.

2. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 232 «Соціальне забезпечення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/232-sotsialne-zabezpechennya-bakalavr.pdf